

ÁLOMLOVAG BUJDOSÁSA.

Igen szép, de kevéssé valószínű történet a háború előtti biedermeier-regények krudysta modorában.

Letűnt ősök ködéből, fáradtragyogású napjaiból még sokszor felrémlik Levinszkynek, a kóbor lengyel Ritternek alakja a felvidéki város éjszakáin. Nagymamák színes káprázatos meséiben éli tovább az életét, mely itt a vedlettfalú öreg házak sodrában úgy zajlott boldog fickándozásával az ifjúságnak, mint a városkát átszelő hegyipatak iramlása, mely tükrével szolgál a nefelejcsszemekhez hasonlatos égboltozatnak épp úgy, akár a nyári éjszakák holdvilágos, csillagfényes egének s oly mélyen rejtőzködik habjaiban az a sok szépség, amit az ég színeivel beléadott, hogy nem csoda, ha a multak képein csak ez a verőfényesség látszik, csak ez a ragyogás él. A fehér házak között, a visszhangos utcák fehér kövein még az árnylovag szelleme járkal éjszakákon s a régi, híres szépasszonyok multakból ittfeledett képmásain azt a sok boldogságot kifejező mosolygást minden bizannyal még a kóbor Ritterre való visszaemlékezés idézte fel. Sarkantyúinak pengése muzsikáló órák édesbongású dallamával fonja be a róla álmodók lelkét, akiknek nagymamái sokszor borultak erős mellére forró áhitattal és sokszor szédültek táncain, melyek az életből szinte egész más országok útjára vezettek. Lengyel mezők napsütéses tájai, végtelen vadonok álmán elágyazott szerelmek, krakkói bálak káprázatos élete, nagy városok fénye, csillogása igézték őket szerelmükben, ha Levinszky mély álmú szemeit magukon érezték. Lány muzsikák varázsa, barátkolostorok mélyzengésű harangszava, éjszakák rejtelmes szépsége, reggelek üde derüje, napfényes delek láza és csendes délutáni órák tűnődő nyugalma fonták be szíveiket a multak ködbeveszett álmain, mikor még ablakuk alatt pengette gitárját a messziment lovag s a csendben feltáruló ablakon evetke könnyedségével kúszott be a fehér lányálmok birodalmába.

Különös férfi volt Levinszky. Egy farsangi bálra érkezett a szépasszony városkába, vidáman csilingelő szánon, téli szüzesség hófehér útján. A szánkó tovacsilingelt a szárnyaló hóesésben, Levinszky pedig ott maradt a Fehér Holló kapuja alatt. Lerázta bundájáról a havat, szobát rendelt, ott kicsinosította magát és lejött a bálozók közé. Lengyel díszruhája, arany sarkantyúinak pengése egy pillanat alatt felhívta a lágyan keringőző szépasszonyok figyelmét mélynézésű szemeire, délceg alakjára és hűvösen tartózkodó mozdulataira. Megállt a bálterem közepén és mellén összefont karokkal, szoborszerű merevséggel nézte az előtte elsuhanó párokat, akiknek vérszínű ajkán tikkadtan éhezett a csók a mámor után és vágyó ölelésbe ért össze valami végtelenbe indult életek találkozása.

Ezek a felvidéki régi bálak menüettfinomságú szépasszonyokkal ma is elrajzanak a küszöbünk előtt, ha éjfélénként elkerül az álom és éb-

renlétünk álmodásába leszállanak az aranyos képkeretekből kedves-arcú finom ösanyák és táncra kelnek a fehérparókás ösapákkal. És az a régi báli fiatalság, melynek szerelme annyiszor feldobban bennünk egy-egy soha nem látott s mégis ösmerősen igéző arc láttán, mily messzi szállott komor napjainkból. S azok a régi szívek, melyek rég elporladtak már valamelyik árnyas felvidéki temető mélyén; felfeldobognak bennünk csöndes, álmodó órák nyugalmán; a szívek, melyek összedobogtak egy tánc forróságában s aztán a bálak színes kódének szétfoszlásával messzire távolodtak egymástól, hogy sok-sok esztendő multán az unokák váratlan magukra-ismerésében talán új szerelmeknek és új bánatoknak tárjanak kaput. Voltak szívek, melyeket ugyanazon álmok igéztek egy életen át, valami közös, fájdalmas vágyakozás jegyezte el őket s mindennek nyoma marad azokon az áttetsző finomságú női arcokon, azokban a sejtelmes kékségű szemekben, melyek mögött egy asszonyi lélek él, szomjúhozik és hervadoz. Valahogy egyszépségűvé másul a város egész asszony-népe; valahogy megtestvériesülnek a gondok, bánatok és érzelmek: talán ugyanazon titkok megfejtésén tünődő nagyanyák küldötték ilyennek őket. Talán Levinszky jár még most is aransarkantyúit pengetve a szűk utcák során és őhozzá sírnak a néma sóhajok, melyek szerelmükben bizonyoságot kereső női lelkek mélyéről szállnak: téli éjszakák végtelen fehér útjain keresve az utat a bujdosó után.

*

A különös férfi azon az éjszakán mélyen felejtkezett a szöke-Gasparikné szemébe. Gasparik, a toronyóra és egyéb műremekek készítője ezalatt a városi kurátornak asszonya körül buzgólkodott, toronylépcsők mászásához szokott lábaival tipegve a menüett andalító-dallamára. Gasparikné szíven feldobbant a vágy a lovag láttára. Valami mély ösztönösséggel érezte, hogy eljött a férfi, aki egyhangú napjaiból kikökkenti, akiben magányosságának álmai megteljesednek. Mikor a menüett során párjával a lovag elé ért, zsebkendőjét leejtette előtte. Levinszky felemelte azt, majd az asszonyhoz lépett és elkérte táncosától.

— Lovag Levinszky, — csapta össze csengő sarkantyúit, de mielőtt a táncot folytathatták volna, a zene abbamaradt.

A lovag nem tehetett mást, átadta az elejtett zsebkendőt, de átadás közben odasúgta az asszonynak:

— Ha hazamennek, követni fogom . . . Később nézzen ki az ablakán.

Gasparikné bólintott fejével, aztán visszatért az urához, aki a természetes városi kurátornét mulattatta, mézédés bókokat mondván természetéről és annak tartozékairól.

Az asszony főfájásról panaszkodott urának és kérte, hogy kísérje haza őt. Levinszky már előbb eltűnt a teremből, még mielőtt Gasparikék távoztak volna; az egyik kapufélfánál húzódott meg s

mikor az órásék kiléptek a fogadó bolthajtásos kapuján, nesztelenül utánuk suhant.

Nem messzi laktak. A ház ablaka a patak partjára nézett, ahol Levinszky egy fához lapulva várta, míg az órás a bálba visszatér, mert gondolta, hogy az asszony visszaküldi urát a kurátorné mulattatására.

Úgy is volt. Gasparik nemsokára ismét látható lett; szokása szerint önmagához beszélve léptetett ki a kapun, aztán gondosan bezárva azt, csakhamar eltűnt az utcafordulónál.

Kisvártatva megnyílt az ablak is és Levinszky gyakorlott könnyedséggel termett a barátságos szobában. (Az ablakpárkány leszakadt sarka talán még az ő éjszakai látogatásainak emlékét hirdeti ma is?) Aztán az ablak ismét bezárult és reáhullott a fehér függöny.

*

A tél is véget ért. A tavasz küldözte már a hegyek felől azokat a langyos, mámorosító szellőket, melyeknek forró csókjától rügyezni kezdenek a fák és nyiladozni a szívek.

Levinszkyt akkor már más ablakok várták éjszakákon, bár Brigittának, a szép órásnének ablaka is minden éjjel tárva állt s a szép szőke asszony sok könnyet hullatott a hűtlen lovag után. Nem tudta elképzelni, hová tűnt Levinszky búcsúttanul életéből, melyet az ő forró szerelme, titokzatos lénye teljesített be álmok csudálatos világával. Egyszer csak nem jött többé. Bizonyára örökre eltávozott a városból . . .

Pedig a lovag a városban volt. Csakhogy, amikor Brigitta asszony még mindig forrón reménykedett, hogy szerelme egyszer csak mégis visszatér hozzá, — akkorra már csaknem valamennyi szemrevaló fehérnép ablakának párkányán ott díszelgett a lovag különös utakon végzett éjszakai látogatásának a nyoma és akkor már nem egyedül vérzett szíve a csapodár férfi után. No mert balga hiedelem volt az asszonyok részéről azt hinni, hogy egy asszony kedvéért tette meg Levinszky Krakkótól a kis szepességi városkáig azt a hosszú utat; a lovag királya akart lenni minden álomnak, mely lázzal fonja be a titkon vágyakozó asszonyi szíveket. Ma ezalatt, holnap azalatt az ablak alatt ácsorgott s forró suttogása előtt minden szív megnyíllott és minden ablak kitarult.

Azok a kertek, melyek a városka házai mellett meghúzódnak, sokat tudnának a fák beszédes lombjaival suttogni, ha az ősz el nem temetné őket. S azok a szelek, melyek ősz táján együtt dudolnak a szerelmesekkel, bizonyára sokszor elszongják azokat a szerelmes ígéket, melyekkel a lovag a veleérző női szíveket puhítgatta. S bizonyonnyal sokkal hamarabb jöttek volna rá a városka női Levinszky csalfására, ha megértették volna a hulló falevelek és bús őszi szelek beszédét, mint ahogy Brigitta jött rá az újra beköszöntött tél egyik éjszakáján csúfos megcsalására. Rokonlátogatóból jövet, ép akkor haladt el a bánatos asszony Lestyányiék ablaka alatt, mikor

a lovag az ablakpárkányon lovagolva befelé igyekezett Lestyányi Krisztinához. Sírva futott haza s a derék órás nem bírta elgondolni, mi bánthatja asszonyát, hogy egész éjjel oly keservesen zokog.

Hiszen Gasparik elég korán megtudta a valóságot, mert másnap Brigitta mindent bevallott bűnbánóan neki s még csak meg sem dorgálhatta a hűtelen nőt, hiszen oly keservesen zokogott, hogy végül is neki kellett megvigasztalnia.

Megint csak úgy hullott a hó, mint azon az emlékezetes éjszakán, mikor Levinszky először mutatkozott a városban. Fehér volt a világ, mint az álmok és úttalan úttá szélesedett minden, ahová csak a szem elért.

Brigitta kegyetlen bosszút esküdött a lovag ellen, aki oly rút szegyenbe hagyta. Egész nap dülva-fúlva járt-kelt az öreg órák muzsikájától dallamos szobák során s mint ez a hiszékeny nőknél szokás, akik a legagyafurtabb gonoszságok elkövetésére is képesnek tartják magukat, — borzalmas tervekkel forgatott fejében. Úgy dúlt-fúlt mérgében, hogy a szegény órás alig bírta lecsillapítani.

Brigitta mindenekelőtt levelet írt a Fehér Hollóba, melyben érzelmes sorok kíséretében hívta meg a lovagot a szokott éjszakai órában ablaka alá. Aztán sorra járta mindazokat az asszonyokat és lányokat, akik a lovag csalfasága miatt együtt sírhattak, vagy háboroghattak vele; estére összegyűjtötte házuknál őket, urukat és apjukat mindenféle félelmetes fortélyok, löfegyverek és egyéb bosszúra alkalmas eszközök társaságában elbújtatta a padláson és pincében, — maga pedig a félig kitárt ablaknál figyelte Levinszkyt, aki a jelzett időben meg is jelent.

— Brigitta! Ott vagy? — suttogta a lovag, mire az asszony egész alakját megmutatta az ablakban.

— Jöjj be, — hívta az asszony, ám Levinszky nem ment be a csapdába és semmi szándékot nem mutatott arra, hogy be akarna menni. Tovább kérdezősködött.

— Mit akarsz mondani?

Brigitta minden ígézőtehetségét elővéve, — válaszolta:

— Jöjj be! . . . Mióta várlak . . . Nem tudok nélküled lenni.

De Levinszky nem engedett magán kifogni.

— Nem akarsz csapdába húzni, amiért elhagytalak? — kérdezte. — Vérebeket rám szabadítani, felfogadott mesterlegényekkel agyoncsapatni, javasasszonytól szerzett mérges étellel megétetni, vagy elaltatni, aztán álmomban megfojtani és holttestemet a patakba dobálni? Nem azért írsz magadhoz?

Brigitta, aki három napon át fogadkozott ezekre a borzalmas dolgokra, most szemeit lesütve, bűnbánóan rebegte Levinszkynek:

— Mért hagytál el engem, hiszen szeretlek?

Annak a szemében mintha tüzes parázs izzott volna, — úgy nézett.

— Nem akarsz kelepcébe csalni? — kérdezte aztán újból azon a dallamos hangján, amelynek egyik nő sem tudott ellenállni.

— Nem, — suttogta Brigitta és érezte, minden haragja elmúlt s nincs többé ereje, hogy rajta bosszút álljon.

— Várj! — sóhajtotta aztán s visszahúzódva az ablaktól, a szoba háttérében éberén figyelő asszonyokhoz lépett. Halk zokogással panaszolta előttük, hogy nem tud szerelmén uralkodni és kérte őket is, hogy kegyelmezzenek a lovagnak.

A szép fehérnépek, akiknek ábrándos szeméből senki nem nézte volna ki a gyilkos szándékot, mellyel a lovag bosszúállására fogadkoztak — mindnyájuk szívében ott égett a boldogság láza, amit valamikor Levinszky gyújtott fel bennük — maguk is hamarosan kegyelmet szavaztak a lovagnak.

— Hívjuk be, — csengett a rózsásarcú Pilniczky Klára, akinek talán legjobban vérezett szíve a hűtlen férfi után, legfrissebbek lévén sebei.

— Igen ám, de a férjeink . . . — rebegte Lapusákné, a drabális városkapitány felesége.

— Meg az apáink . . . — borzongott meg félősen Krecsmarik Johanka.

— Rájuk kell csukni az ajtókat, — vélekedett Pamuránszkyné, aki a legkardosabb asszony hírében állott a városka falai között. — És egy-kettőre kipréselve az aggódo Brigittától a kulcsokat, biztos léptekkel surrant a padlásajtóhoz és bezárta azt.

Odafönt jól találták magukat a derék alkalmi hadfiak, — nagyban kártyáztak már és Gasparik kibicelt nekik. Sokkal hangosabbak voltak azok, akik a pincébe kerültek, ami nem is csudálható, tekintve azon körülményt, hogy odalenn kétszázéves borokat tartogatott a derék órás s a mi hőseink is tudomással bírtak a bornak azon jótékony hatásáról, hogy a bátorságot nagyban növeli. Iszogattak is szorgalmasan és Pamuránszkyné bármekkora zajt is csapott volna, nem halloták volna azt.

Mikor a kardos asszony szorongva várakozó asszonytársaihoz visszatért, minden oldalról ostrom alá fogták kérdéseikkel:

— Mi ujság? . . . Mit csinálnak? . . .

— Ott fenn kártyáznak, ott lenn isznak, — mutatott előbb a padlás, aztán meg a pince felé a jó asszony. — Nem olyan veszedelmesek . . .

— Jól rájuk zártad? — tudakolta Brigitta asszony, akinek láthatóan nagyon imponált ez a hősi cselekedet.

— Jól bizony, — büszkélkedett Pamuránszkyné, — ha akarom ítéletnapig se jönnek onnan elő.

A lovag ott állt az ablakhoz közel, a hó egészen belepte hosszú bundáját s türelmetlenül csapkodta sarkantyúit.

— Fázik a lelkem, — suttogta áhitatosan Brigitta s az ablakhoz lépve, intett a lovagnak, hogy kerüljön közelebb.

— Jöjj be, Szaniszló, — sóhajtotta felé, — már nincs semmi ve-

szedelem. Itt fogod ugyan találni mindazokat, akiket szerettél, de ne félj semmit, nincs harag szívükben irántad.

— És a férfihangok, amiket hallok? — kérdezte Levinszky.

— A férfiak a pincében és a padláson vannak, de ép most csukta rájuk az ajtót Pamuránszkyné, nem bírnak előjönni.

Levinszky még mindig tünődött, vajjon bemenjen-e?

— Ne félj semmit, — unszolta Brigitta tovább s kebléből elefáncsontnyelű pisztolyt vont elő, hogy a lovagnak adja. — Lásd, egyetlen fegyverünket is kezvedbe adom, használhatod, ha bármi bántódásod esne.

Álomlovag nem fogadta el. Habozás nélkül ugrott át az ablak párkányán.

Benn a szobában tényleg ott találta mindazokat, akiknek ő annyi boldog órát szerzett. Mikor Brigitta felszította a kandalló tüzeit, annak fényénél szégyenlősen tekingettek egymás arcába az összesereglett asszonyok. Levinszky azonban hamarosan eloszlatta zavarukat és így kezdett hozzájuk beszélni:

— Eljöttem Brigitta hívására. Tudtam, hogy együtt lesztek, hogy felbőszítettétek ellenem férjeiteket és apáitokat, — én mégis eljöttem. Eljöttem, mert meg akartam köszönni nektek a sok boldog órát; eljöttem, mert el akartam búcsúzni tőletek, mielőtt arra a nagy útra kelnék, arra a hosszú bujdosásra, amelyből talán soha se lesz visszatérésem. Eljöttem hozzátok, mert szeretlek benneteket, mint atya a gyermekeit. Hogy ilyen vagyok, ne rójjátok fel nekem. Lovagi szavamra mondom, hogy mindannyiokra nagyon sok szeretettel fogok visszagondolni arról az útról, amelyen most elmegyek. S kérek benneteket, hogyha álmotok óráin a derék Gasparik mester remeke, a toronyóra elzengi az éjféli szavát a város felett, — küldjetelek utánam egy forró sóhajtaást, egy suttogó szót. Bocsássatok meg nekem, mert mindennek így kellett történnie és így történik már sok ezer év óta és mert én vezekelni fogok a ti bűnötökért is és mert az én vezeklésem az, hogy sohasem szűnik meg a boldog bujdosásom és hiába keresem a halált . . . Most adjon mindegyikőtök egy utolsó csókot, hogy édes ízét még sokáig érezzem.

A nők — mint valami álomban — engedelmesen nyújtották oda fejüket s a lovag forró csókkal búcsúzott tőlük.

Az asszonyok könnyes szemekkel állottak ott, Levinszky pedig az ablakhoz pattant s mégegyszer csókot intve feléjük, egy ugrással az utcán termett. Két ujját szájához vonva, éleset füttyentett. Az útkanyarodóból szélvészfélegként vágatott elő a szán, mely egykor Levinszkyt a városba hozta; négy fekete ló prűszkölt előtte s a hóhulásban úgy látszott, mintha tüzet lehelnének.

A lovag hirtelen felpattant a szánra, a polyák szános közébük csapott a lovagnak s elvágattak.

Levinszky még csak vissza sem nézett, pedig ugyancsak integgettek utána a síró-rívó asszonynépek.

Légfőbb ideje volt a lovag távozásának. A pincében és padláson

rekedt férjek és apák már javában dörömböltek börtönük ajtaján. Rohant Pamuránszkyné, hogy kiszabadítsa őket s alig győzött csúdalkozásának kifejezést adni, hogy bezárva találta az ajtókat.

— Vajjon ki tehette? — tetette magát az asszony, — bizonynyal az a fránya lovag, mert meg kell neki adni, hogy nagyon előre jár az esze.

— Bizonynyal, bizonynyal, — hagyta helyben Pamuránszky élete párjának érvelését. Csak próbálta volna, hogy másként vélekedjen.

— Hát nem jött el a gazember? — bömbölte fogát csikorgatva Lapusák úr, a félelmetes városkapitány.

— Volt eszébe, hogy idejőjön, mikor olyan fennhangon voltak, — pörölt velük Krechmarik Johanka, édesen borzongva meg, a lovag csókjára gondolván.

— No hiszen csak itt találtuk volna, itt hagyta volna a fogát, — fogadkozott Tepenyák úr, az érdemes mézeskalácsos.

— Kitiportuk volna a belét . . .

— Felnégyeltük volna . . . — hallatszott minden oldalról.

— Megitattuk volna a kutyákkal a vérét, — olvasta valamikor valamelyik regényes korrajzban Klapotányi Titusz úr s most ez jutott eszébe.

— Úgy . . . úgy . . . — motyogta Gasparik mester s belülről lázasan örült, hogy a hadjáratnak ilyen kimenetele lett.

*

A bujdosó Álomlovagot pedig azóta nem látták a városka falai között. Bár eleget szívták fogukat mérgükben a bosszúszomjas férjek és családapák, — soha nem került többé elő.

Csak néha éjszakákon hallani halkütemű lépteit, sarkantyúinak dallamos pengését, de már hiába nyílnak meg az utána síró asszonyok és lányok ablakai, — mire kitekintenek, senki nem látható. Lehet, hogy nem is ő járt ott a néma utcák megkopott fehér házai között, csak a szívekben cseng vissza a régi szerelem melódiájából ez a pengés, mint a múlt harangszava.

(Szentés.)

Palasovszky Béla.